

Biskopssynoden

XIV: e extraordinarie generalförsamlingen

Familjens kallelse och mission i världen av i dag

Lineamenta

Vatikanen

2014

Innehållsförteckning

Förord

***Relatio Synodi* från III: e extraordinarie generalförsamlingen**

Inledning

Del I

Att lyssna: familjens kontext och utmaningar

Den sociokulturella kontexten

Det emotionella livets betydelse

Pastoral utmaningar

Del II

Familjens evangelium: blicken mot Kristus

Blicken riktad mot Jesus och den gudomliga pedagogiken i frälsningshistorien

Familjen i Guds frälsningsplan

Familjen i Kyrkans dokument

Äktenskapets oupplöslighet och glädjen av att leva ett liv tillsammans

Familjens sanning och skönhet och barmhärtigheten i

förhållande till sårade och sköra familjer

Del III

Att bemöta situationen: pastorala utblickar

Att förkunna familjens evangelium i dag i olika kontext

Att ledsaga blivande makar på äktenskapsförberedelsens väg

Att vara följeslagare under äktenskapets första år

Pastoral omsorg om personer som lever i borgerliga äktenskap eller i samboförhållanden

Att visa omvårdnad om sårade familjer (separerade, skilda men inte omgifta, skilda omgifta
och familjer med ensamstående föräldrar)

Pastoral uppmärksamhet i förhållande till personer med homosexuell läggning

Att föra livet vidare och de minskande födelsetalens utmaningar

Utmaningarna för fostran och familjens roll i evangelisationen

Slutsatser

Frågor i samband med mottagandet av *Relatio Synodi* och dess fördjupning

Inledande fråga med hänvisning till samtliga avsnitt i *Relatio Synodi*

Frågor i anslutning till del I

Att lyssna: familjens kontext och utmaningar

Den sociokulturella kontexten (5-8)

Det emotionella livets betydelse (9-10)

Pastorala utmaningar (11)

Frågor i anslutning till del II

Familjens evangelium: blicken mot Kristus

Blicken riktad mot Jesus och den gudomliga pedagogiken i frälsningshistorien (12-14)

Familjen i Guds frälsningsplan (15-16)

Familjen i Kyrkans dokument (17-20)

Äktenskapets oupplöslighet och glädjen av att leva ett liv tillsammans (21-22)

Familjens sanning, skönhet och barmhärtigheten i förhållande till sårade och sköra familjer
(23-28)

Frågor i anslutning till del III

Att bemöta situationen: pastorala utmaningar

Att förkunna familjens evangelium i dag i olika kontext
(29-38)

Att ledsaga blivande makar på äktenskapsförberedelsens väg (39-40)

Att vara följeslagare under det äktenskapets första år (40)

Pastoral omsorg om personer som lever i borgerliga äktenskap eller i samboförhållanden
(41-43)

Att visa omvårdnad om sårade familjer (separerade, skilda men inte omgifta, skilda omgifta och familjer med ensamstående föräldrar) (44-54)

Pastoral uppmärksamhet i förhållande till personer med homosexuell läggning (55-56)

Att föra livet vidare och de minskande födelsetalens utmaningar (57-59)

Utmaningarna för uppfostran och familjens roll i evangelisationen (60-61)

Förord

Efter biskopssynodens III: e extraordinarie generalförsamling som högtidlighölls 2014 och handlade om de pastorala utmaningarna för familjen i evangelisationens kontext, har påven Franciskus beslutat offentliggöra *Relatio Synodi* som sammanfattar Synodens arbete. Den Helige Fadern har samtidigt angett att detta dokument kommer att utgöra *Lineamenta* för den XIV:e generalförsamlingen som äger rum 4 till 25 oktober 2015 på temat familjens kallelse och mission i Kyrkan och i världen av i dag.

Relatio Synodi som sänds som *Lineamenta* avslutas med följande ord: "De framlagda tankegångarna är frukten av ett synodarbete som förlöpt i stor frihet och på ett ömsesidigt lyssnande sätt. Tanken är att låta frågor ställas och ange synpunkter som får mogna och vidare preciseras med hjälp av lokalkyrkorna under året fram till biskopssynodens ordinarie generalförsamling" (*Relatio Synodi*, 62).

Lineamenta innehåller också ett flertal frågor för att utröna hur dokumentet mottagits och för att uppmana till en fördjupning av den extraordinarie församlingens arbete. Det handlar om att "tänka nytt med friska tag och med ny entusiasm för det som är vackert i familjen och det som är hennes roll, så som det uppenbarats och förts vidare i Kyrkans tro" (*Relatio Synodi*, 4). I detta perspektiv kallas vi att leva "ett år av mognad och verklig andlig urskiljning med de tankar som lagts fram och finna genomförbara lösningar på de många problem och oräkneliga utmaningar som möter familjerna" (Påven Franciskus, *Tal vid Synodens avslutning*, 18 oktober 2014). Resultatet av denna överläggning stämmer överens med *Relatio Synodi* och bildar underlag för *Instrumentum Laboris* till den XIV:e ordinarie generalförsamlingen 2015.

Biskopskonferenserna uppmanas att finna passande former för att i detta syfte engagera alla delar av stiftet med deras utbildningsinstitutioner, organisationer, lekmannarörelser och andra kyrkliga sammanslutningar.

Relatio Synodi

från III: e extraordinarie generalförsamlingen

(5-19 oktober 2014)

Inledning

1. Förenade kring påven riktar sig biskopssynoden med sina tankar till världens alla familjer i deras glädjeämnen, mödor och förhoppningar. Den känner sig särskilt förpliktigad att tacka Vår Herre för de många kristna familjer som med generös trofasthet svarar på sin kallelse och mission. De gör det med glädje och tro, till och med när de möter hinder, missförståelse och lidanden. Hela Kyrkan och denna Synod uppskattar, tackar och uppmuntrar dessa familjer. Påven Franciskus har, när han firade kvällsbönen på Petersplatsen den 4 oktober 2014 som förberedelse till synoden om familjen, på ett enkelt och konkret sätt erinrat om allas levande och centrala erfarenhet av vad familjelivet betyder och framhållit: "Från och med nu sänker sig kvällen över vår församling. Det är då man gärna drar sig hemåt för att sitta tillsammans vid samma bord omslutna av trygg tillgivenhet efter att ha tagit emot och gjort goda ting; det är en tid för möten som värmer hjärtat och får det att växa, som ett gott vin som under människans liv förespeglar en fest utan skymning. Det är också den smärtsammaste tidpunkten för den som står öga mot öga med sin egen ensamhet i en skymning full av bittra drömmar och Brustna framtidsförhoppningar. För hur många är det inte som kämpar sig igenom dagarna på en väg utan mål och känner sig uppgivna, övergivna och till och med förbittrade? I hur många hem har inte glädjens vin tagit slut och därigenom själva livslusten – som är själva visheten; i kväll ber vi en bön för varandra och för hela den mänskliga familjen".
2. Familjen som ett hem för glädje, prövningar, djup tillgivenhet och ibland sårade relationer, är verkligen "en skola i mänsklighet" (jfr *Gaudium et Spes*, 52) och behövs mer än någonsin i dag. Trots de många tecknen på kris i familjen som institution i den "globala byns" olika sammanhang, förblir längtan efter att gifta sig och bilda en familj levande. Det gäller särskilt bland de yngre, och motiverar Kyrkan som expert i mänsklighet och trogen sitt uppdrag att oförtröttligt och med djup övertygelse förkunna "familjens evangelium" som anförtroddes henne genom uppenbarelsen av Guds kärlek i Jesus Kristus och som kontinuerligt lärts ut av kyrkofäderna, de andliga läromästarna och Kyrkans läroämbete. För Kyrkan har familjen en alldeles särskild betydelse och därför är det, i en tid då alla troende inbjuds att tänka på andra istället för på sig själva, nödvändigt att familjen återupptäcker oumbärligheten i sin aktiva

roll för evangelisation. Vi tänker här på de många familjer som följer sin kristna kallelse.

3. Biskopen av Rom har kallat biskopssynoden att under sin extraordinarie generalförsamling i oktober 2014 reflektera över den avgörande och dyrbara verklighet som familjen lever i, för att sedan fördjupa reflektionerna under den ordinarie generalförsamlingen i oktober 2015 och under tiden mellan synoderna. ”Bara det faktum att *convenire in unum* kring Roms biskop redan är en nådens händelse i vilken biskoparnas kollegialitet manifesterar sig på ett andligt och pastoralt urskiljande sätt”: det är så påven Franciskus har beskrivit den synodala erfarenheten och samtidigt pekat på vad som nu ska ske: att läsa de tecken Gud ger och läsa människors berättelser, i den dubbla och unika trohet som detta leder till.
4. Med detta i åtanke har vi samlat in resultatet av våra reflektioner och dialoger i tre delar: *lyssnandet*, för att se på det som är familjens verklighet i dag i dess komplexa sammansättning av ljus och skuggor; *seendet*, vi vill med blicken riktad mot Kristus återigen beakta det som uppenbarelsen, förmedlad i Kyrkans tro, vill säga om familjens skönhet, roll och värdighet, men med ny och stimulerande entusiasm. *Att bemöta situationen* med blicken mot Herren Jesus, för att urskilja de vägar genom vilka Kyrkan och samhället kan förnya sitt engagemang för familjen, grundat på äktenskapet mellan en man och en kvinna.

Del I

Att lyssna: familjens kontext och utmaningar

Den sociokulturella kontexten

5. Vi ser i trohet mot Kristi undervisning till den verklighet dagens familjer lever i hela dess komplexitet, ljus och skugga. Vi tänker på föräldrar, mor- och farföräldrar, systrar och bröder, nära anhöriga och mer avlägsna släktingar, men också till de band som knyter samman två familjer genom äktenskap. Alla aspekter av livet påverkas i dag av förändringar i människo- och kultursynen och fordrar ett mångsidigt analytiskt studium. De positiva aspekterna skall först och främst betonas och då gäller det den utökade yttrandefriheten och den större förståelsen för kvinnors och barns rättigheter, åtminstone i vissa områden i världen. Men å andra sidan måste man också beakta den växande faran för en bekymmersam individualism som förstör banden i familjen och till sist betraktar varje familjemedlem som en ö för sig och som i vissa fall ger upphov till idén om individen som förverkligar sig själv genom att upphöja sina egna önskningar till något absolut. Viktigt är också den troskris som drabbat många katoliker och ofta är upphov till kriser i äktenskapet och familjen.

6. Ett symptom på den samtida kulturens fattigdom är ensamheten. Den är en frukt av avsaknaden av Gud i människors liv och i relationernas bräcklighet. Det finns också en allmän maktlöshetskänsla i förhållande till den socio-ekonomiska situationen som ofta slutar i familjers sammanbrott. Så är det med fattigdom och arbetslöshet som bara fortsätter att öka och som ibland upplevs som en verklig mardröm. En annan orsak kan vara dålig ekonomi som inte underlättar för unga att gifta sig. Familjer känner sig ofta övergivna på grund av likgiltighet eller otillräcklig uppmärksamhet från institutionernas sida. De negativa konsekvenserna för samhället är uppenbara. Från den demografiska krisen till skolproblemen, från svårigheterna att välkomna det nyfödda barnet till inställningen att närvaron av personer i hög ålder är en påfrestning. Det kan leda till att den känslomässiga balansen hos individen störs och ibland kan sluta i våld. Staten har ansvaret att genom lagstiftning skapa förutsättningar och anställningsmöjligheter för att de unga garanteras en framtid och hjälper dem att förverkliga sina framtidsönskningar om att bilda familj.

7. Det finns fall som religiöst och kulturellt uppvisar särskilda utmaningar. I vissa samhällen praktiseras fortfarande månggifte liksom seden "äktenskap i steg" tillämpas i en del traditionella sammanhang. I andra fortsätter arrangerade äktenskap att praktiseras. I de länder där den katolska kyrkan är i minoritet är blandade äktenskap och äktenskap mellan par från olika religioner vanliga, med alla de svårigheter de medför i rättshänseende. Det gäller frågor om dop, barnens uppfostran och den ömsesidiga respekten med hänsyn till skillnaderna i tron. I dessa äktenskap finns risk för relativism eller troslikgiltighet, men de kan också ge utrymme för en ekumeniska anda och interreligiös dialog, där gemenskaper lever i harmoni på samma plats. I många sammanhang, och då inte bara i väst, blir samboendet före äktenskapet allt vanligare, eller utan att parterna vill ha någon form av institutionella band. Till detta kommer civila lagstiftningar som komprometterar äktenskapet och familjen. Av skäl som bottnar i sekulariseringen har omnämmandet av Gud starkt minskat och tron är inte längre socialt en del av helheten.

8. Många barn föds utanför äktenskapet, framför allt i vissa länder, och många växer upp med en ensamstående förälder eller med en styv- eller utvidgad familj. Antalet skilsmässor ökar, inklusive de fall där den utlösande faktorn beror på ekonomiska orsaker. Föräldrarna strider ofta om barnen som blir de verkliga offren. Fäder är ofta frånvarande av ekonomiska skäl och skulle behöva ta ett tydligare ansvar för sin familj. Kvinnans värdighet behöver än mer försvaras och främjas. I själva verket är det i många sammanhang själva identiteten som kvinna som är grund för diskriminering

och moderskapets gåva blir ofta bestraffad i stället för att lyftas fram som något värdefullt. Det som inte heller får glömmas bort är det ökade våldet som drabbar kvinnor, tyvärr till och med inom familjerna. Den grymma kvinnliga könsstympningen, som är finns i vissa kulturer, får inte heller glömmas bort. Sexuellt utnyttjande av barn utgör dessutom något av det mest skamliga och perverterade i dagens samhälle. Samhällen som utsätts för våld genom krig, terrorism eller organiserat brottslighet är också medvetna om hur familjesituationerna därför försämras, framför allt i storstäderna och i deras förorter, där det så kallade gatubarnfenomenet blir allt större. Dessutom framstår migrationen som ett annan tidens tecken att sätta sig in i och förstå i all dess betungande inverkan på familjelivet.

Det emotionella livets betydelse

9. I den sociala inramning vi här tecknat möter vi i många delar av världen hos människorna ett allt större behov att ta hand om sig själva och lära känna sig själva till det inre för att bättre kunna leva i känslomässigt goda relationer; en sådan strävan kan leda till längtan att engagera sig i att bygga upp ömsesidigt givande, kreativa, förbindelser av det slag som rustar och stöder familjerelationerna. Individualismen och att leva helt egoistiskt är den verkliga faran här. För Kyrkan består utmaningen i att hjälpa paren att mogna emotionellt och känslomässigt genom att uppmuntra till dialog, dygd och tillit till Guds barmhärtiga kärlek. Det fulla engagemanget som det kristna äktenskapet kräver kan vara en stark motvikt till frestelsen med den egoistiska individualismen.

10. I världen av i dag saknas inte kulturella tendenser som förefaller ta det obegränsade känsloregistret för givet och som man i alla dess former, även de mest komplexa, vill utforska. I själva verket tränger sig frågan om känslolivets bräcklighet ständigt på. Vi ser narcissistiska, instabila och föränderliga affekter som inte alltid hjälper personerna att uppnå en högre grad av mognad. Prostitution, spridningen av pornografi, som ökat lavinartat genom internet, och kroppens kommersialisering är en oroande utveckling. I denna kontext är paren ibland osäkra och trevande och har svårt att finna former för att mogna. Det är många som tenderar att stanna kvar i de tidiga stadierna av emotionellt och sexuellt liv. Parens kris undergräver familjen och kan med separationer och skilsmässor framkalla allvarliga konsekvenser för vuxna, barn och samhälle genom att individen och de sociala banden försvagas. Den demografiska nedgången, som beror på en negativ inställning till barnafödande och som får stöd av en politisk agenda på området reproduktiv hälsa, medför inte bara en situation där banden mellan generationerna inte längre finns utan riskerar också att

leda till ekonomisk utarmning och förlusten av ett framtidshopp. Bioteknikens utveckling har också haft en stark inverkan på nativiteten.

Pastorala utmaningar

11. I denna kontext är Kyrkan medveten om behovet av att få erbjuda ett sanningens och hoppets ord. Man måste utgå från övertygelsen att människan kommer från Gud, och att ett tänkande som kan omformulera de viktiga frågorna om meningen med människan som person också kan finna grogrund i mänsklighetens djupaste förväntningar. Äktenskapets och den kristna familjens stora värden motsvarar det sökande som går som en röd tråd genom den mänskliga tillvaron, till och med i en tid som präglas så starkt av individualism och hedonism. Vi måste ta emot människor, så som de faktiskt lever, kunna stödja dem i deras sökande och bemöta deras längtan efter Gud och deras vilja att fullt ut tillhöra Kyrkan, ja också de som varit med om misslyckanden eller står mitt uppe i de mest olikartade situationer. Det kristna budskapet bär alltid inom sig en barmhärtighetens och sanningens verklighet och dynamik som sammanstrålar i Kristus.

Del II

Familjens evangelium: blicken mot Kristus

Blicken riktad mot Jesus och den gudomliga pedagogiken i frälsningshistorien

12. När man rör sig på de samtida utmaningarnas mark är det helt avgörande att vi har vår blick fästad vid Kristus och att stanna upp och betrakta och tillbe hans anlete ... Det är faktiskt så att varje gång vi återvänder till den kristna erfarenhetens källa, öppnar sig nya vägar och möjligheter vi inte kunnat tänka oss" (*tal av påven Franciskus, den 4 oktober 2014*). Jesus har med öm kärlek sett på de kvinnor och män han mött och vandrat vid deras sida med tålmod och barmhärtigheten, samtidigt som han framhållit vad Guds rike kräver.
13. Med tanke på att skapelseordningen bestäms genom orienteringen mot Kristus, måste de olika nivåer genom vilka Gud kommunicerar sitt förbund med mänskligheten urskiljas utan att skilja dem åt. På grund av den gudomliga pedagogiken, enligt vilken skapelseordningen utvecklas i frälsningsordningen i många på varandra följande etapper, måste det kristna äktenskapssakramentets nyhet uppfattas i kontinuitet med det naturliga äktenskapet som fanns i begynnelsen. Vi förstår här Guds sätt att handla för frälsningens skull både i skapelsen som i det kristna livet. I skapelsen eftersom allt är skapat genom honom och i honom (jfr *Kol 1:16*) och för de kristna eftersom de "med glädje och respekt upptäcker Ordets

utsäde som återfinns gömt i den; de skall samtidigt vara uppmärksamma på den djupa omvandling som sker bland nationerna" (*Ad Gentes*, 11). I det kristna livet förstår vi det vidare, eftersom den troende genom dopet inlemmas i Kyrkan genom den huskyrka som familjen utgör och åtar sig denna "dynamiska process som fortskrider steg för steg tack vare Guds gåvor i en progressiv integration" (jfr *Familiaris Consortio*, 9) i en ständig omvändelse till den kärlek som räddar undan synden och ger liv i fullhet.

14. Med hänvisning till den ursprungliga meningen med paret bekräftar Jesus själv åter den oupplösliga föreningen mellan man och kvinna med orden "därför att ni är så förstockade tillät Mose er att skiljas från era hustrur, men från början var det inte så" (*Matt* 19:8). Äktenskapets oupplöslighet ("Vad Gud har fogat samman får människan alltså inte skilja åt", *Matt* 19:6) skall framför allt inte uppfattas som ett "ok" som läggs på människorna utan snarare som en "gåva", given åt personer som är förenade genom äktenskapet. På det sättet visar Jesus att Guds ödmjukhet i sitt nedstigande till jorden alltid gör sällskap med människan på hennes väg, och att denna nåd helar och omvandlar det förhärdade hjärtat och leder det mot sitt ursprung på korsets väg. Evangelierna framhäver tydligt Jesu exempel som är paradigmiskt för Kyrkan. Jesus har ju också tagit plats i en familj och börjat göra sina första tecken under en bröllopsfest i Kana. Han har framfört budskapet om äktenskapets betydelse som fullheten i uppenbarelsen som gör det möjligt att återfinna Guds ursprungliga plan (jfr *Matt* 19:3). Men han har samtidigt omsatt den lära han undervisat om i praktisk handling och därigenom manifesterat barmhärtighetens verkliga betydelse. Detta blir tydligt i mötena med den samariska kvinnan (jfr *Joh* 4:1–30) och med kvinnan som begått äktenskapsbrott (jfr *Joh* 8:1–11), då Jesus genom sin kärleksfulla inställning till den syndfulla personen visar vägen till ånger och omvändelse ("Gå nu, och synda inte mer"), som är grunden för förlåtelse.

Familjen i Guds frälsningsplan

15. Det eviga livets ord som Jesus överlät till sina lärjungar omfattade undervisning om äktenskapet och familjen. Denna Jesu undervisning låter oss urskilja tre grundläggande etapper i Guds plan för äktenskapet och familjen. I början finns den familj som var av begynnelsen, när Gud instiftade det ursprungliga äktenskapet mellan Adam och Eva som en varaktig grund för familjen. Gud har inte bara skapat människan som man och kvinna (jfr *1 Mos* 1:27), utan också välsignat dem för att de skulle vara fruktsamma och föröka sig (jfr *1 Mos* 1:28). Av det skälet "skall en man överge sin fader och sin moder och hålla sig till sin hustru, och de skall bli ett kött" (*1 Mos* 2:24). Denna förening har skadats av synden och blivit äktenskapets historiska

form i Guds folks famn för vilken Mose medgav möjligheten att skriva ett skilsmässobrev (jfr 5 Mos 24:1 -). Denna form gällde ännu på Jesu tid. Med sin ankomst och försoning med den fallna världen och tack vare den återlösning Jesus fullbordade, har den era som Mose inledde avslutats.

16. Jesus, som försonat allt i sig, har återfört äktenskapet och familjen till sin ursprungliga form (jfr Mk 10:1-12). Familjen och äktenskapet har återlösts genom Kristus (jfr Ef. 5:21-32) och återställts efter bilden av den Heliga Treenigheten, som är det mysterium ur vilket all sann kärlek springer fram. Brudalliansen som först inrättats i skapelsen och uppenbarats i frälsningshistorien uppenbaras i sin fullhet som ett tecken i Kristus och hans Kyrka. Från Kristus och genom Kyrkan får äktenskapet och familjen den nödvändiga nåden för att vittna om Guds kärlek och leva ett liv i gemenskap. Familjens evangelium går genom världshistorien alltifrån människans skapelse efter Guds avbild och i likhet med Gud (jfr 1 Mos 1: 26-27) till fullbordandet av förbundets mysterium i Kristus vid tidens slut med Lammets bröllop (jfr Upp 19:9; Johannes Paulus II, *Katekeser om den mänskliga kärleken*).

Familjen i Kyrkans dokument

17. "Under seklernas lopp har Kyrkan behållit sin bestående undervisning om äktenskapet och familjen. Ett av de mest aktade av dessa uttryck från läroämbetet återfinns i det Andra Vatikankonciliet i pastoralkonstitutionen *Gaudium et Spes*. Det ägnar ett helt kapitel åt främjandet av äktenskapets och familjens värdighet (jfr *Gaudium et Spes*, 47-52) och har kännetecknat äktenskapet som en gemenskap av liv och kärlek (jfr *Gaudium et Spes*, 48) genom att sätta kärleken i familjens centrum och samtidigt lyfta fram sanningen i kärlek framför de olika formerna av reduktionism i samtidskulturen. Den "verkliga äktenskapliga kärleken" (jfr *Gaudium et Spes*, 49) innebär ett ömsesidigt givande av sig själv och inkluderar integrativt den sexuella och känslomässiga dimensionen som motsvarighet till den gudomliga planen (jfr *Gaudium et Spes*, 48-49). *Gaudium et Spes*, 48, understryker dessutom makarnas rötter i Kristus, ty Herren Kristus "kommer de kristna makarna till mötes i äktenskapets sakrament" och förblir hos dem. I inkarnationen ikläder han sig den mänskliga kärleken, renar den och för den till sin fullhet; han ger, med sin Ande, makarna förmåga att leva i äktenskap genom att genomsyra hela deras liv med tro, hopp och kärlek. På så sätt är makarna som konsekrerade och bygger genom en särskild nåd upp Kristi kropp och bildar en hemmets kyrka (jfr *Lumen Gentium*, 11). För att helt och fullt förstå Kyrkans mysterium betraktar Kyrkan den mänskliga familjen, som ger uttryck för det på ett autentiskt sätt" (*Instrumentum Laboris*, 4).

18. "Det påvliga läroämbetet har i det Andra Vatikankonciliet följt fördjupat sin lära om äktenskapet och familjen. Paulus VI har särskilt genom encyklikan *Humanae Vitae* satt ljuset på den intima förbindelsen mellan den äktenskapliga kärleken och alstrandet av liv. S:t Johannes Paulus II har ägnat familjen särskild uppmärksamhet i sina katekeser om den mänskliga kärleken, i Brevet till familjerna (*Gratissimam Sane*) och framför allt i den apostoliska exhortationen *Familiaris Consortio*. I dessa dokument har denne påve beskrivit familjen som "Kyrkans väg"; han har föreslagit en helhetssyn på mannens och kvinnans kallelse till äktenskaplig kärlek; och föreslagit grundläggande riktlinjer för en familjepastoral och familjens plats i samhället. När det handlar om den äktenskapliga kärleken har han särskilt beskrivit det sätt på vilket makarna i sin ömsesidiga kärlek tar emot Andens gåva av Kristus och lever sin kallelse till helighet" (*Instrumentum Laboris*, 5).
19. "I encyklikan *Deus Caritas Est* har Benedikt XVI tagit upp temat om sanningen i kärleken mellan man och kvinna, som bara i ljuset av den korsfäste Kristi kärlek förklaras helt och fullt (jfr *Deus Caritas Est*, 2). Han understryker att 'äktenskapet grundat på en exklusiv och definitiv kärlek, blir en ikon av Guds relation till sitt folk och ömsesidigt så att det sätt på vilket Gud älskar blir måttet för den mänskliga kärleken' (jfr *Deus Caritas Est*, 11). På ett annat sätt tydliggör han vikten av kärleken som princip i samhällets liv (jfr *Caritas in Veritate*, 44) Det är den plats där man tillägnar sig erfarenheten av det gemensamma goda" (*Instrumentum Laboris*, 6).
20. "Påven Franciskus skriver i encyklikan *Lumen Fidei* i frågan om sambandet mellan familjen och tron: 'Mötet med Kristus – att bara låta sig gripas och ledas av hans kärlek – vidgar tillvarons horisont och skänker ett starkt hopp som inte gör oss besvikna. Tron är inte en tillflyktsort för de räddhågade, utan något som får livet att blomstra. Den upptäcker en stor uppmaning, kallelsen till kärlek, och försäkrar oss att denna kärlek är tillförlitlig, att den är värd att utge sig själv för, därför att den har sin grund i Guds trofasthet som är starkare än vår bräcklighet' (*Lumen Fidei*, 53)", (*Instrumentum Laboris*, 7).

Äktenskapets oupplöslighet och glädjen att leva ett liv tillsammans

21. Den ömsesidiga gåvan av att ge sig själv i det sakramentala äktenskapet har sin rot i dopets nåd och låter varje människa ingå i ett instiftat förbund med Kristus i Kyrkan. När det förlovade paret säger ja till varandra med Kristi nåd, lovar de totalt självöverlämnande, trohet och öppenhet för nytt liv. Det gifta paret erkänner dessa element som fundamentala i äktenskapet och som Guds gåvor till dem. De tar sitt ömsesidiga åtagande på allvar i Guds namn och i Kyrkans närvaro. Det är alltså

möjligt att i tro ta på sig det goda i äktenskapet som ett engagemang som är lättare att stå fast vid tack vare sakramentets nåd. Gud konsekrerar makarnas kärlek och bekräftar dess oupplöslighet med löfte om hjälp att leva i trohet, ömsesidigt inlemmade med varandra, och öppna för livet. Följaktligen vänder sig Kyrkans blick mot makarna som hela familjens hjärta, som i sin tur vänder sin blick mot Jesus.

22. I just detta perspektiv har det andra Vatikankonciliet velat uttrycka sin uppskattning av det naturliga äktenskapet och dess i de andra religionerna giltiga element (jfr *Nostra Aestates*, 2). Det sker i anslutning till apostelns undervisning, enligt vilken allt är skapat genom honom och till honom (jfr *Kol* 1:16). Dessa element återfinns också i andra religioner och kulturer trots dess begränsningar och brister (jfr *Redemptoris Missio*, 55). Närvaron av *semina Verbi* i kulturerna (jfr *Ad Gentes*, 11) skulle också i vissa avseenden kunna appliceras på verkligheten i många kulturers och icke kristna personers äktenskap och familjer. Det finns för övrigt giltiga element i vissa former utanför det kristna äktenskapet – men då alltid också på den grund av en bestående och äkta relation mellan en man och en kvinna. Med blicken riktad mot olika folkens och kulturernas mänskliga vishet erkänner Kyrkan också denna familj som den nödvändiga och fruktbara urcellen i mänsklig samexistens.

Familjens sanning och skönhet och barmhärtigheten i förhållande till sårade och sköra familjer

23. Med djup och trösterik glädje ser Kyrkan på de familjer som fortsätter att vara trogna evangeliets undervisning och tackar dem och uppmuntrar dem i deras vittnesbörd. De gör det oupplösliga och för alltid trogna äktenskapets skönhet trovärdigt. Det är i familjerna "som man kan kalla hemmets kyrka" (jfr *Lumen Gentium*, 11) och det är i familjerna som den första erfarenheten av gemenskap mellan personerna mognar, och där man med nådens hjälp betraktar den heliga Treenighetens mysterium. "Här lär man sig uthållighet och arbetsglädje, frikostig förlåtelse som också kan upprepas, och framför allt den gudstjänst som består i bön och frambärande av sitt liv som offergåva" (*Katolska Kyrkans Katekes*, 1657). Den heliga familjen i Nasaret är ett beundransvärt föredöme; det är i dess skola "vi förstår varför vi behöver ha en andlig disciplin, om vi vill följa Evangeliets lära och bli Kristi lärjungar" (Paulus VI, *tal i Nasaret*, den 5 januari 1964). Familjens evangelium ger likaledes näring åt de frön som ännu väntar på att slå rot och bör vårda sig om de träd som torkat ut och som inte får försummas.

24. Som en tillförlitlig lärare och omsorgsfull moder tillstår Kyrkan att det inte finns något annat äktenskaps förbund för de döpta än det sakramentala, och att ett brott

mot det strider mot Guds vilja. Samtidigt är Kyrkan medveten om många av hennes barns svagheter och att många har det svårt på trons vägar. ”De behöver följaktligen, utan att undanta något från det evangeliska idealet, vara dessa personers barmhärtiga och tålmodiga ledsagare under de stadier av personlig tillväxt som kommer att avlöpa progressivt. Ett litet steg, även i fall av mänskliga begränsningar, kan vara mer behagande för Gud än ett liv som till det yttre förefaller vara i ordning men som inte stöter på dagliga svårigheter och utmaningar. Alla behöver beröras av den tröst och dragningskraft som Guds befriande kärlek låter verka på hemlighetsfullt sätt i varje person, bortom deras fel och tillkortakommanden” (*Evangeliets glädje*, 44).

25. Kyrkan har alltid ansvaret, när hon på ett pastoralt synsätt betraktar personer som ingått borgerligt äktenskap, som skilt sig och gift om sig, eller som helt enkelt lever i någon annan fritt vald samlevnadsform, att hjälpa dem att förstå nådens gudomliga pedagogik för dem i deras liv och hjälpa dem att nå fullheten i den plan Gud har för dem i deras liv. När hon följer Kristi blick, vars ljus upplyser varje människa (jfr *Joh 1:9*; *Gaudium et Spes*, 22), vänder hon sig med kärlek till dem som delar hennes liv ofullständigt, samtidigt som hon erkänner att Guds nåd verkar också i deras liv och ger dem mod att göra det goda för att ta hand om varandra med kärlek och vara till tjänst i den gemenskap där de lever och arbetar.
26. Kyrkan ser med oro på den skepsis så många yngre visar i frågan om ett äktenskapligt åtagande och lider av hur snabbt många trogna beslutar sig för att avbryta den förpliktelse de iklätt sig för varandra. Dessa trogna, som är en del av Kyrkan, behöver uppmärksammas med pastoral barmhärtighet och en uppmuntran som på lämpligt sätt kan reda ut olika situationer. De unga döpta måste uppmuntras att inte tveka inför den rikedom äktenskapets sakrament kan ge dem i deras förväntningar på kärleken och styrkas av Kristi nåd i sakramentet och av möjligheten att delta fullt ut i Kyrkans liv.
27. I den meningen består en ny samtida familjesjälavård i att ägna stor uppmärksamhet åt de existerande borgerliga äktenskapen mellan man och kvinna, de traditionella äktenskapen, och med skillnaderna i åtanke, samboskapet. När föreningen når en bestående stabilitet genom ett lagstadgat förhållande, kännetecknas den av djup tillgivenhet och ansvarstagande för barn. Det ger förmåga att övervinna prövningar och kan betraktas som ett tillfälle att ledsaga paren fram till äktenskapets sakrament.

Å andra sidan byggs många sådana samlevnadsformer ofta inte upp med sikte på framtida äktenskap och planeras inte som ett civilrättsligt bindande förhållande.

28. Kyrkan bör med Jesu barmhärtiga blick uppmärksamt följa sina mest bräckliga barn som visar tecken på en sårad och vilseförd kärlek. Hon måste ge dem nytt förtroende och hopp som fyren i en hamn eller som en fackla mitt bland människor som lyser upp vägen för dem som gått vilse eller befinner sig i stormens mitt. I medvetenhet om att den största barmhärtigheten består i att säga sanningen skall vi gå längre än att visa medlidande. Den barmhärtiga kärleken attraherar och enar, omvandlar och upphöjer. Den inbjuder till omvändelse. Det är på det sättet vi förstår Vår Herre, som inte dömer äktenskapsbryterskan men ber henne att inte synda mer (jfr *Joh 8: 1-11*).

Del III

Att bemöta situationen: pastorala utblickar

Att förkunna familjens evangelium i dag i olika kontext

29. Den synodala dialogen har uppehållit sig vid särskilt angelägna pastorala frågor för att finna konkreta lösningar för lokalkyrkorna i gemenskap "*cum Petro et sub Petro*". Att förkunna familjens evangelium är en brådskande angelägenhet för evangelisationen. Kyrkan är kallad att med en moders ömhet och lärarinnas tydlighet, och i trohet mot Kristi *kenosis*, omsätta den i praktisk handling. Sanningen inkarneras i mänsklig bräcklighet, inte för att döma, utan för att rädda (jfr *Joh 3:16-17*).
30. Att evangelisera är ett ansvar för hela Guds folk, var och en efter sin tjänst och sina gåvor. Utan hemmets kyrkor, makarnas och familjernas glädjefyllda vittnesbörd riskerar förkunnelsen, även om den är oklanderlig, att färgas av eller dränkas i det hav av ord som är typiska för vårt samhälle (jfr *Novo Millenio Ineunte*, 50). Synodfäderna har vid flera tillfällen betonat att de katolska familjerna, i kraft av bröllopssakramentets nåd, är kallade att själva vara aktivt medverkande i familjepastoralt arbete.
31. Det är avgörande att markera nådens företrädare och de möjligheter som Anden ger i sakramentet vilket handlar om att göra så att personerna får erfarenhet av att familjens evangelium är en glädje som "fyller hjärtat och hela livet", eftersom vi i Kristus "befrias från synd, sorg, själslig tomhet och ensamhet." (*Evangeliets glädje*, 1). I ljuset av liknelsen om såningsmannen (jfr *Matt 13:3-9*) är det vår skyldighet att samarbeta i

sådden. Resten är Guds verk. Vi får inte heller glömma bort att Kyrkan, som predikar om familjen, är ett tecken som väcker strid.

32. Av det skälet fordras en omvändelse till mission av hela Kyrkan. Det är nödvändigt att inte nöja sig med en rent abstrakt förkunnelse utan kontakt med människors verkliga problem. Det får aldrig glömmas bort att troskrisen har dragit med sig kriser för äktenskap och familj och att därför just denna trosförmedling från föräldrar till barn inte följts upp. När tron är stark behöver inflytandet från vissa kulturella företeelser inte göra någon skada.
33. För att kunna verka effektivt måste omvändelsen också avspeglas i språkbruket. Förkunnelsen måste försöka ge en upplevelse av att familjens evangelium är ett svar på den människans djupaste behov. Den måste svara på något i vars och ens värdighet, fulla förverkligande i ömsesidighet och fruktsamhet. Det handlar inte bara om att ta fram riktlinjer utan också om att lyfta fram värden för att möta de behov som tydligt visar sig i även de mest sekulariserade länderna.
34. Guds ord är källan till familjernas liv och andlighet. Hela familjepastoralen borde låta sig utformas i det inre och forma hemkyrkan med hjälp av att läsa och be den Heliga Skrift. Guds Ord är inte bara en god nyhet för det privata livet utan också kriterium för omdöme och ljus, för att kunna urskilja de olika utmaningar som makarna och familjerna ställs inför.
35. Flera synodfäder har samtidigt insisterat på ett positivare närmande till rikedomen i olika religiösa erfarenheter, utan att för den skull förtiga svårigheterna. Det är bättre att först uppskatta de positiva aspekterna i dessa olika religiösa verkliga upplevelser och i den stora kulturella mångfald som är så typisk för länderna, och sedan i deras ljus utvärdera begränsningar och bristerna.
36. Det kristna äktenskapet är en kallelse som tas emot genom en adekvat förberedelse på trons väg med en mogen urskiljningsförmåga och som inte enbart ses som ett kulturellt eller ett socialt eller juridiskt krav. En fortbildning måste därför erbjudas personen och paret så att trosförmedlingen till sitt innehåll ingår en förening med livet som möter hela den kyrkliga gemenskapen.
37. Det har vid flera tillfällen påpekats att i ljuset av familjens evangelium är en radikal förnyelse av det praktiska pastorala arbetet nödvändigt. Den måste gå längre än den

individualistiska optik som fortfarande är typisk för den. Därför har man ofta tryckt på förnyelse i utbildningen för präster, diakoner och andra som har pastorala uppgifter, särskilt med större medverkan från familjerna själva.

38. Fäderna har då också betonat att evangelisationen klart och tydligt får kritisera kulturella, sociala, politiska och ekonomiska faktorer, som t.ex. den alltför stora vikt som fästs vid marknadslogiken, vilken hindrar det äkta familjelivet och leder till diskriminering, fattigdom, utanförskap och våld. Således behöver dialogen och samarbetet utvecklas med de sociala instanserna och uppmuntran ges åt kristna lekmän som involveras på det kulturella och socio-politiska området.

Att ledsaga blivande makar på äktenskapsförberedelsens väg

39. Den komplexa sociala situation och de utmaningar som familjen måste bemöta kräver att fler ansträngningar görs av hela den kristna gemenskapen för att ta aktiv del i förberedelserna till de framtida makarnas äktenskap. Det måste påminnas om hur viktiga dygderna är. Kyskheten visar sig bland dem vara en värdefull förutsättning för en äkta tillväxt i kärlek mellan två personer. När det gäller hur nödvändigt detta är, har synodfäderna i fullständig samsyn betonat kravet på en större delaktighet från hela gemenskapens sida genom att förorda familjernas eget vittnesbörd, att ha med äktenskapsförberedelser inom den kristna initiationens program och genom att betona sambandet mellan äktenskapets sakrament, dopet och de andra sakramenten. Man har också pekat på hur nödvändigt det är att erbjuda särskild förberedelse inför äktenskapet som kan utgöra en verklig erfarenhet av delaktighet i det kyrkliga livet och i ett fördjupande av de olika aspekterna av en familjs liv.

Att vara följeslagare under det äktenskapliga livets första år

40. De första åren av ett äktenskap är en central och känslig tid då paren blir mer medvetna om äktenskapets utmaningar och mening. Det är här kravet på en pastoral vägledning efter själva sakramentets firande kommer in (jfr *Familiaris Consortio*, III delen). I denna pastoral visar sig medverkan från gifta par, som redan vunnit en viss erfarenhet, vara av stor betydelse. Församlingen betraktas som den ideala plats där erfarna par kan stå till förfogande för yngre par i eventuellt samarbete med organisationer, kyrkliga rörelser och yngre gemenskaper. Makarna bör uppmuntras till en öppen, grundläggande och välkomnande attityd till den stora gåva som barn representerar. Vikten av en familjespiritualitet bör betonas liksom vikten av bönen och deltagandet i söndagarnas eukaristiska firande. Paren skall uppmuntras att regelbundet samlas i syfte att växa i det andliga livet och visa solidaritet i nivå med livets konkreta krav. Liturgiskt firande, deltagande i devotioner och firandet av den

heliga mässan för familjerna nämns särskilt, liksom årsdagarna av vigseln, som viktiga för att främja evangelisationen i familjen som helhet.

Pastoral omsorg för personer som lever i borgerliga äktenskap eller i samboförhållanden

41. Synoden vill också se en pastoral för urskiljande i de situationer då människor inte längre lever i det kristna äktenskap som den fortsätter att förkunna och främja. Det är viktigt att komma in i en pastoral dialog med dessa personer för att lyfta fram det som ingår i deras liv och hur det kan leda till en större öppenhet för äktenskapets evangelium i dess helhet. Pastoral ansvariga bör urskilja de delar som är till fördel för evangelisationen och den mänskliga och andliga tillväxten. Vår tids pastoral anstränger sig att med ny känslighet få grepp om de positiva sidorna i borgerliga äktenskap och, med reservation för skillnaderna, också i samboförhållanden. I det vi föreslår som kyrka bör vi också peka på de konstruktiva sidorna i situationer som inte är förenliga, eller inte längre är förenliga, med det kristna ideal vi ger tydligt uttryck för.

42. Synoden har också observerat att det i många länder finns "ett ökande antal par som lever tillsammans *ad experimentum* utan vare sig kanoniskt eller civilt äktenskap" (*Instrumentum Laboris*, 81). I vissa länder händer detta inom det traditionella äktenskapet med familjernas stöd och firas i olika etapper. I andra länder tycks i stället antalet personer, som länge levt tillsammans och önskar ingå ett kyrkligt bröllop, öka allt mer. Att välja att leva tillsammans i ett helt fritt förhållande beror ofta på en mentalitet som avvisar institutionella och definitiva åtaganden men också därför att man inväntar en viss ekonomisk säkerhet (anställning och fast lön). I andra länder är slutligen samboendeförhållandet mycket vanligt, inte bara att man för att familjens och äktenskapets värden förkastas, utan framför allt för att det ses som en lyx att gifta sig på grund av de sociala förutsättningarna. Materiellt elände är en vanlig följd av *de facto* föreningar.

43. Alla dessa situationer bör behandlas konstruktivt i syfte att omvandla dem till nya vägval mot fullheten i äktenskapet och familjen i ljuset av evangeliet. Det handlar om att välkomna och följa dem med tålmod och finkänslighet. För detta är verkligt kristna familjer genom sitt valtalandes vittnesbörd viktiga som aktivt medverkande i evangelisationen.

Att visa omvårdnad om sårade familjer (separerade, skilda men inte omgifta, skilda omgifta och familjer med ensamstående föräldrar)

44. När makarna är medvetna om problemen i sina relationer bör de kunna räkna med Kyrkans hjälp och lyssnande. Ett kärleksfullt och barmhärtigt pastoralt arbete söker vägar för paren att komma tillbaka till varandra och återupprätta sina relationer. Erfarenheten visar att många äktenskapskriser övervinns med lämplig hjälp och akter av försoning, och genom nåden. Att kunna förlåta och känna sig förlåten är en fundamental erfarenhet i en familjs liv. Förlåtelsen mellan makar skänker en erfarenhet av en kärlek som varar för alltid och som inte går över (jfr *1 Kor 13:8*). Det hindrar inte att detta kan vara svårt. Men för dem som fått förlåtelse av Gud kommer styrkan att ge äkta förlåtelse som gör att en vederbörande kan återfinna sig själv.
45. Under Synoden har man haft en stark känsla av hur nödvändigt det är att göra modiga pastorala val. Synodfäderna har bestämt ställt sig bakom troheten till familjens evangelium i medvetande om att separation och skilsmässa alltid skapar sår som orsakar lidande för makarna; det gäller också barnen. Fäderna har känt hur angeläget det är att finna nya pastorala färdvägar som börjar i de utsatta familjernas faktiska situation och i vetskap om att bräckligheten är något de "uthärdar" utan att ha valt det. Situationerna är olika beroende på personliga faktorer men också på kulturelaterade och socio-ekonomiska faktorer. Ett differentierat synsätt är nödvändigt, som redan S:t Johannes Paulus II antytt. (jfr *Familiaris Consortio*, 84).
46. Man måste först bemöta varje familj med respekt och kärlek och bli följeslagare som Kristus var med lärjungarna på vägen till Emmaus. För dessa situationer får påven Franciskus ord en särskild betydelse: "Kyrkan måste initiera alla – präster, ordensmedlemmar och lekfolk – i denna 'ledsagandets konst', som lär oss att ta av sandalerna innan vi beträder andras heliga mark (jfr *2 Mos 3:5*).). Detta ledsagande måste ha ett stadigt och lugnande tempo. Det måste visa att vi står andra nära och ser på dem med en medkännande blick som också är helande, som befriar och uppmuntrar till att vi växer i det kristna livet" (*Evangeliets glädje*, 169).
47. Särskild vägledning är oundgänglig för att på det pastorala området ledsaga separerade, frånskilda eller övergivna personer. Det lidande de får genomgå som oförskyllt drabbats av separation, skilsmässa eller blivit övergivna, bör förstås och ses i ett vidare perspektiv, på samma sätt som deras lidande som tvingats att bryta ett gemensamt liv på grund av misshandel från partners sida. Förlåtelse för en begången orättvisa är inte lätt men det är en väg som nåden gör möjlig. Därför är det nödvändigt att utforma en pastoral för försoning och medling, bland annat med hjälp

av specialiserade centra för lyssnande samtal som man måste organisera inom stiftet. Det måste av samma skäl betonas att det är oundgängligt att med lojalitet och försök till lösningar ta ansvar för konsekvenserna av separation eller skilsmässa när det gäller barnen, som i alla dessa fall är oskyldiga offer för det som skett. De kan inte vara "föremål" som man tvistar om och det är högst lämpligt att söka finna de bästa förutsättningarna för att underlätta för dem att komma över familjesplittringens trauma och att växa upp på det sätt som är mest harmoniskt och avspänt. I vart fall måste Kyrkan alltid markera den orättvisa som ofta följer på en skilsmässosituation. En särskild uppmärksamhet bör fästas vid stödet för ensamstående föräldrar som utgör en familj, framför allt måste man hjälpa kvinnorna som ensam får bära ansvaret för hushållet och barnens uppväxt.

48. Ett flertal synodfäder har betonat det nödvändiga i att göra processen för ogiltigförklaring smidigare och lättillgängligare och om möjligt, helt utan kostnader. Bland förslagen har framkommit: avskaffande av det dubbla och samstämmiga domstolsutslaget; möjligheten för administrativ handläggning under stiftsbiskopens ansvar; möjlighet till förenklade processer i fall av uppenbar nullitet. Vissa fäder motsätter sig emellertid dessa förslag för att de inte skulle garantera ett pålitligt avgörande. Det måste fastställas att det i alla dessa fall gäller att bevisa sanningen om bandets giltighet. Enligt andra förslag skulle man också behöva beakta möjligheten att, ur det sakramentala äktenskapets giltighetsaspekt, markera betydelsen av de två personernas tro vid tiden då de begärt att bli vigda, med hänsyn till att alla vigslar mellan döpta är ett sakrament.
49. När det gäller den äktenskapsrättsliga processen skulle ett underlättande av proceduren innebära att framhålla stiftsbiskopens ansvar, genom att han i sitt stift skulle kunna uppdra åt ett lämpligt antal experter att kostnadsfritt ge råd åt parterna i frågan om deras äktenskaps giltighet. Denna funktion skulle kunna utövas av ett kansli eller av kompetenta personer (jfr *Dignitas Connubii*, 113). Många som begärt ett procedurerna underlättas av har också krävt utbildning av tillräckligt med personal, klerker och lekmän, som skulle kunna prioritera denna uppgift.
50. De som är frånskilda, men inte omgifna, vittnar ofta om den äktenskapliga troheten och bör kunna uppmuntras att i eukaristin finna den andliga föda som understödjer dem i deras tillstånd. Den lokala gemenskapen och herdarna bör uppmärksamt ledsaga dem, särskilt när det finns barn, eller om de skulle befinna sig i allvarligt fattigdomstillstånd.
51. Frånskilda omgifnas situation fordrar också uppmärksamt urskiljande. De bör ledsagas med stor respekt i språkbruk och attityder som aldrig får belasta dem eller

upplevas som diskriminerande. De måste uppmuntras att delta i församlingslivet. Att vårda sig om dem betyder inte att församlingens tro eller av vittnesbördet om äktenskapets oupplöslighet försvagas. Det är snarare så den barmhärtiga kärleken kommer till uttryck.

52. Diskussionerna har rört vid frågan om möjligheterna för frånskilda omgifta att få tillträde till försoningens och eukaristins sakrament. Flera synodfäder har insisterat på att bibehålla nuvarande praxis mot bakgrund av det konstitutiva förhållandet mellan deltagandet i eukaristin och gemenskapen med Kyrkan och hennes undervisning om det oupplösliga äktenskapet. Andra har uttryckt sig till förmån för ett individuellt välkomnande till den eukaristiska måltiden i vissa särskilda situationer och under vissa precisa villkor, framför allt när det handlar om irreversibla fall men också om moraliska förpliktelser mot barn som skulle åsamkas ett orättvist lidande. Ett eventuellt tillträde till sakramenten skulle föregås av en slags botgöring under stiftbiskopens auktoritet. Frågan måste ytterligare studeras i medvetenhet om distinktionen mellan syndens objektivitet och de förmildrande omständigheterna med hänsyn till att "man kan vara mindre tillräknelig eller ansvarig för sina handlingar" på grund av vissa "psykiska eller sociala faktorer" skull (jfr *Katolska Kyrkans katekes*, 1735).
53. En del fäder menade att personer som är skilda och omgifta, eller som lever i andra fria förhållanden, på ett fruktbärande sätt kan dra nytta av den andliga kommunionen. Andra fäder har frågat sig varför de i så fall inte skulle kunna ha tillträde till den sakramentala kommunionen. En fördjupning av detta tema fordras således för att närmare belysa det som är specifikt för dessa två former och hur de förhåller sig till äktenskapets teologi.
54. Problematiska frågeställningar relaterade till blandäktenskap återkom flera gånger i synodfädernas inlägg. Skillnaden i synen på äktenskapet i de ortodoxa kyrkorna innebär i vissa sammanhang problem som fordrar reflexion på den ekumeniska nivån. Samma sak gäller de interreligiösa äktenskapen där ett dialogutbyte får stor vikt.

Pastoral uppmärksamhet i förhållande till personer med homosexuell läggning

55. Personer i en del familjer har homosexuell läggning. I detta sammanhang har vi frågat oss hur vi pastoralt skall ta till oss det och gått tillbaka till Kyrkans undervisning: "Det finns ingen grund för att assimilera eller skapa ens avlägsna analogier mellan homosexuella föreningar och Guds plan för äktenskapet och familjen". Icke desto mindre bör män och kvinnor med homosexuell läggning

bemötas med respekt och finkänslighet. ”Med hänsyn till dem undviks varje tecken på orättvis diskriminering” (Troskongregationen, *Beaktanden beträffande juridiskt utkast till fråga om föreningar mellan homosexuella personer*, 4).

56. Det är fullständigt oacceptabelt att Kyrkans herdar utsätts för påtryckningar på detta område och att internationella organisationer villkorar sitt ekonomiska bistånd till fattiga länder med att införa lagar som instiftar ”äktenskap” mellan personer av samma kön.

Att föra livet vidare och de minskande födelsetalens utmaningar

57. Det är inte svårt att konstatera att inställningen som reducerar genererandet av liv till ett pars eller individs valfria projekt sprider sig. Ekonomiska faktorer spelar ofta en avgörande roll och bidrar till att födelsetalen väsentligt minskas. Det försvagar den sociala väven, kompromissar förhållandet mellan generationerna och gör framtidsutsikterna osäkra. Öppenheten för livet är ett inneboende krav för den äktenskapliga kärleken. I det ljuset stöder Kyrkan de familjer som kärleksfullt tar emot och fostrar sina barn, särskilt de som omger funktionshindrade barn med sin ömhet och tillgivenhet.
58. Ett pastoralt arbete på detta område måste börja med att lyssna på människor och ge skäl för att se skönheten i den ovillkorliga öppenheten till livet som behövs om mänsklig kärlek skall kunna levas fullt ut. På denna grunduppfattning kan vila en lämplig undervisning om de naturliga metoderna för ansvarsfullt alstrande av liv. Det handlar om att hjälpa makarna att leva sin gemenskap, i alla dess aspekter, däribland ansvaret att föda liv, harmoniskt och medvetet. Budskapet i encyklikan *Humanae Vitae* av den Salige Paulus VI måste återupptäckas: den betonar behovet att respektera den mänskliga värdigheten i den moraliska bedömningen av metoderna för hur barnafödandet skall regleras. Att adoptera barn, föräldralösa och övergivna, är ett särskilt familjeapostolat (*Apostolicam Actuositatem*, 11), som det många gånger påmint om, och som uppmuntrats, av läroämbetet (jfr *Familiaris Consortio*, 41; *Evangelium Vitae*, 93). Att välja adoption eller fosterföräldraskap är uttryck för en särskild fruktsamhet i den äktenskapliga erfarenheten, och inte bara i fall av ofrivillig ofruktsamhet. Detta val är ett talande tecken på familjekärlek och ett tillfälle att vittna om sin tro och återskapa värdigheten i att vara son eller dotter för dem som berövats den.

59. Särskilt inom äktenskapet förhållandet måste känslolivet ha plats som en väg till mognad. Man mognar när man allt djupare tar emot den andre, samtidigt som man ger sig själv helt och fullt som gåva. I den aspekten kan det inte nog sägas hur viktigt det är att erbjuda program som ger näring åt det äktenskapliga livet där lekmännen själva ger levande vittnesbörd som de delar med andra. Ett exempel på en trogen och djup kärlek, närd av ömhet och respekt, som vuxit med tiden, kan med sin konkreta öppenhet för livets skapande, uppenbara ett mysterium som övergår oss och är en stor hjälp.

Utmaningarna för fostran och familjernas roll i evangelisationen

60. En av de grundläggande utmaningarna som dagens familjer ställs inför är otvivelaktigt att uppfostra barn, som blivit mer krävande och sammansatt på grund av den nuvarande kulturens och massmedias inflytande. Uppmärksamhet måste ges till de behov och förväntningar som familjerna har, så att de kan vara platser för tillväxt i det vardagliga livet, platser som tydligt förmedlar de väsentliga dygder som ger livet innehåll. Utmaningarna måste hela tiden tas i beaktande. Det betyder att föräldrarna fritt skall kunna välja den typ av utbildning för sina barn som motsvarar deras övertygelser.

61. Kyrkan spelar en viktig roll som stöd till familjerna med utgångspunkt i den kristna initiationen, genom varma gemenskaper. Mer än någonsin förväntas av henne att i både komplexa och vardagliga situationer ge föräldrarna stöd i deras fostrande och undervisande funktion, och stå barnen och ungdomarna nära under deras uppväxttid med hjälp av personligt anpassade pastorala program för att ge dem insikt i livets mening och uppmuntra dem i deras ansvarsfulla val i ljuset av evangeliet. Maria kan i sin ömhet, barmhärtighet och moderliga känslighet, stilla deras hunger efter mänsklighet och livet självt. Det pastorala arbetet och en mariansk hängivenhet är en god utgångspunkt för att förkunna familjens evangelium.

Slutsatser

62. De reflexioner som här lagts fram är frukten av arbetet i Synoden som i stor frihet och ömsesidigt lyssnande har bedrivits för att formulera frågor och ange perspektiv som får mogna och närmare utvecklas i lokalkyrkorna under året fram till den ordinarie biskopssynodens församling som bestämts till oktober 2015. Den ägnas åt familjens kallelse och mission i Kyrkan och i världen av i dag. Det handlar inte om redan tagna beslut och ämnesområdena är inte enkla. Biskoparnas resa i kollegialitet

tillsammans med hela Guds folk under den Helige Andes ledning och med den Heliga Familjen som förebild kommer att leda oss i sökandet efter sanningens och barmhärtighetens vägar för alla. Det har varit påve Franciskus' önskan från början i vårt arbete när han manade oss att vara modiga i sanningen och ödmjukt ärliga för att omsluta sanningen i den barmhärtiga kärleken.

Frågor i samband med mottagandet av *Relatio Synodi* och dess fördjupning

Inledande fråga med hänvisning till samtliga avdelningar i *Relatio Synodi*

Motsvarar beskrivningen av familjen i Relatio Synodi det man kan konstatera i Kyrkan och i samhället idag? Saknas aspekter som bör ingå?

Frågor i anslutning till del I

Att lyssna: familjens kontext och utmaningar

Som visats i inledningen (1-4) har den extraordinarie Synoden velat vända sig till alla familjer i världen i önskan om att dela deras glädjeämnen, svårigheter och förhoppningar; Synoden har sedan vänt sig i tacksamhet till de många kristna familjer som är trogna sin kallelse och uppmuntrat dem att mer avgörande engagera sig i en tid då "Kyrkan är på frammarsch". De behöver få en ny bild av sig själva som outhärliga, och aktiva medarbetare i evangelisationen, framför allt genom att styrka sig själva och familjer i svårigheter med denna "längtan till familjen", som är så levande och på vilken övertygelsen vilar, att det är nödvändigt att "utgå från familjen" för att på ett effektivt sätt förkunna evangeliets hjärta.

Den förnyelse som den extraordinarie Synodens lägger fram i den mer omfattande kyrkliga kontexten återfinns i *Evangeliets glädje*, den apostoliska exhortation som påven Franciskus utarbetat. Det vill säga att den utgår från "livets utkant" med en pastoral som kännetecknas av en "mötets kultur" som förmår känna igen Herrens fria verk, utanför vad vi är vana vid, och utan hinder låter oss acceptera "fältsjukhusets" förutsättningar, som är till så stor hjälp i att förkunna Guds barmhärtighet. Paragraferna i den första delen av *Relatio Synodi* besvarar dessa utmaningar; de aspekter som presenteras där utgör en mer konkret referensram för familjernas reella situation och det är inom den som samtal kan föras.

De frågeställningar som här listas och nummerhänvisningarna till paragraferna i *Relatio Synodi* har för avsikt att vara till biskopskonferensernas stöd i deras arbete, och att undvika att man i sina svar formulerar själavård enbart efter hur man lever upp till Kyrkans bud,

vilket inte skulle göra rättvisa åt slutsatserna från den extraordinarie synodförsamlingen, och därmed skulle leda tankegångarna långt ifrån den väg som utstakats.

Den sociokulturella kontexten (5-8)

- 1. Vilka initiativ har redan tagits och vilka planeras med tanke på de kulturelaterade utmaningar som möter familjerna (jfr 6-7); vilka initiativ tas för att återuppväcka medvetenheten om Guds närvaro i familjerna; vilka syftar till skolundervisning och fostran; till återupprättande av relationer mellan personer; vilka syftar till att främja social och ekonomisk politik som gagnar familjerna; vilka syftar till att övervinna svårigheter i fråga om uppmärksamheten mot barn, äldre personer och familjemedlemmar som är sjuka; vilka initiativ tas för att hantera till kulturen specifikt relaterade utmaningar i lokalkyrkan?*
- 2. Vilka analysmodeller används och vilka är de viktigaste resultaten i fråga om (positiva eller inte) aspekter på förändringar av antropologisk och kulturelaterad art (jfr 5); ser man i dessa resultat några möjligheter till gemensamma element i den kulturella pluralismen?*
- 3. Vilka stödformer har Kyrkan valt, utöver förkunnelse och fördömande, för att som Kyrka stå nära familjer i utsatta situationer? (jfr 8); vilka utbildningsstrategier är valda för att förekomma dem? Vad kan man göra för att stödja och stärka troende familjer som är trogna de äktenskapliga banden?*
- 4. Vilket svar ger Kyrkan i pastoralt handlande på utbredningen av den kulturella relativismen i det sekulariserade samhället och på ett i många fall konsekvent förkastande av familjemodellen bestående av en man och en kvinna som är förenade i äktenskap och öppna för liv?*

Det emotionella livets betydelse (9-10)

- 5. På vilket sätt och genom vilka aktiviteter engagerar sig de kristna familjerna för att vittna om den känslomässiga mognadsutvecklingen bland de yngre? (jfr 9-10). Hur skulle utbildningen av ordinarie personer kunna förbättras i detta tema? Vilken specifik kompetens förefaller pastoralt mest angelägen för dessa personer?*

Pastorala utmaningar (11)

- 6. I vilken omfattning och med vilka medel vänder sig den ordinarie familjepastoralen till dem som befinner sig i periferin? (jfr 11). Vilket handlingsprogram finns redan för att*

utveckla "längtan till en familjebildning" som planterats i varje persons hjärta av Skaparen och som finns särskilt hos de unga, till och med hos dem som lever i familjsituationer som inte har den kristna visionen som förebild? Hur svarar de på Kyrkans ansträngningar att framföra budskapet till dem? Hur utbrett är det naturliga äktenskapet bland de icke döpta, också med tanke på de ungas önskan att bilda familj?

Frågor i anslutning till del II

Familjens evangelium: blicken mot Kristus

Familjens evangelium har troget bevarats av Kyrkan i följd av den skrivna och förmedlade Uppenbarelsen i Jesus Kristus. Den behöver förkunnas med glädje och förnyat hopp i världen av i dag med blicken ständigt riktad mot Jesus Kristus. Familjens kallelse och mission sammanfaller helt med skapelseordningen som utvecklas i återlösningen, så som Konciliet velat sammanfatta den: "Låt makarna själva, skapade som avbilder av den levande Guden och med värdighet som personer, vara förenade med varandra i ömsesidig tillgivenhet, enade i själ och hjärta i gemensam helighet, så att de i Kristi efterföljd, livets princip, genom sin trohet och kärlek i kallelsens glädjeämnen och uppoffringar, vittnar om den barmhärtiga kärleken som Herren har uppenbarat för världen genom sin död och sin uppståndelse" (jfr *Gaudium et Spes*, 52; jfr Katolska Kyrkans Katekes, 1533-1535).

I ljuset av det som här sagts har de frågor som kommer fram i *Relatio Synodi* som mål att uppväcka trofasta och modiga svar hos herdarna och i Guds folks sköte, för att familjens evangelium må få en förnyad förkunnelse.

Blicken riktad mot Jesus och den gudomliga pedagogiken i frälsningshistorien (12-14)

På påven Franciskus inbjudan ser Kyrkan mot Kristus i hans bestående sanning och outtömliga nyhet, som också kastar sitt ljus över familjen. "Han hade ett evigt evangelium" (*Upp* 14:6) och han är "densamme igår, i dag och i evighet" (*Heb* 13:8), och ändå outtömlig i rikedomar och skönhet. Han är evigt ung och en oföränderlig källa till förnyelse" (jfr *Evangeliets glädje*, 11).

7. *Den mot Kristus vända blicken öppnar för nya möjligheter. "Varje gång vi faktiskt återvänder till den kristna erfarenhetens källa, öppnar sig nya och aldrig anande möjligheter" (jfr 12). Hur används den Heliga Skrifts undervisning i pastoralt arbete för familjerna? I vilken utsträckning ger "blicken mot Kristus" näring åt en familjepastoral som är modig och trogen?*

8. *Vilka äktenskaps- och familjevärden kan ses förverkligade i ungas och gifta pars liv? Hur yttrar de sig? Finns det värden att lyfta fram i ljuset? (jfr 13). Vilka syndfulla aspekter kan undvikas och övervinnas?*
9. *Vilken mänsklig pedagogik - som harmonierar med den gudomliga pedagogiken - bör man söka utveckla för att bättre förstå vad som fordras i Kyrkans pastorala arbete i ljuset av mognaden i parens gemensamma liv och som kan leda till framtida äktenskap i? (jfr 13).*
10. *Vad görs för att bevisa oupplöslighetens stora skönhet för att väcka en önskan om att leva i den och stärka den mer och mer? (jfr 14).*
11. *På vilket sätt skulle man kunna hjälpa till att förstå att relationen till Gud är en hjälp att komma över de svagheter som naturligt hör till det äktenskapliga samspelet? (jfr 14).*

Familjen i Guds frälsningsplan (15-16)

Kallelsen till kärlek mellan en man och en kvinna enligt skapelseplanen får sin högsta form från Herren Kristi Påsk mysterium, eftersom han som ger sig själv fullkomligt som gåva gör Kyrkan till sin mystiska kropp. Det kristna äktenskapet, som får nåden av Kristus, blir därigenom den väg som de som är kallade vandrar mot kärlekens fullhet, som är heligheten.

12. *Hur kan man vinna förståelse för att det kristna äktenskapet överensstämmer med Guds ursprungliga plan, och att det därför består av en erfarenhet av fullhet och inte av begränsning?*
13. *Hur kan familjen byggas upp som en "Hemmets kyrka" (jfr Lumen Gentium, 11), som är både subjekt och objekt i det evangeliserande verket i Guds konungarikets tjänst?*
14. *Hur kan man främja medvetandet om familjens engagemang för missionen?*

Familjen i Kyrkans dokument (17-20)

Kyrkans läroämbete behöver i hela sin rikedom bli bättre känt av Guds folk. Den äktenskapliga spiritualiteten får näring av herdarnas ständiga undervisning. De ser till sin

hjord som mognar tack vare Guds ord som de oavbrutet lyssnar till. Den mognar också tack vare trons och den barmhärtiga kärlekens sakrament.

15. Den kristna familjen lever under Herrens kärleksfulla blick och det är genom honom som den växer i verklig gemenskap i liv och kärlek. Hur kan familjens spiritualitet utvecklas och hur hjälper man familjerna att vara en plats för nytt liv i Kristus? (jfr 21).

16. Hur utvecklas och främjas kateketiska initiativ för att lära känna Kyrkans undervisning om familjen och leva av den? Hur överbryggas man samtidigt det eventuella avståndet mellan livsinnehållet och bekännelsen och inbjuder till vägar till omvändelse?

Äktenskapets ouplöslighet och glädjen av att leva ett liv tillsammans (21-22)

”Autentisk äktenskaplig kärlek lyfts upp till gudomlig kärlek och leds och berikas av Kristi återlösande makt och Kyrkans frälsande aktivitet, så att denna kärlek effektivt kan leda makarna till Gud och hjälpa och styrka dem i deras upphöjda ställning som far och mor. Det är därför de kristna makarna styrks och vigs genom ett särskilt sakrament för att i värdighet kunna fullfölja sina förpliktelser. I kraft av detta sakrament genomsyras makarna, när de fullgör sina skyldigheter i äktenskapet och för familjen, av Kristi ande som skyddar hela deras liv i tro, hopp och kärlek. De kommer längre och längre i sitt personliga förverkligande och i sin gemensamma helgelse; det är så de gemensamt bidrar till Guds förhärligande” (*Gaudium et Spes*, 48).

17. Vilka initiativ kan leda människor till att förstå värdet av ett ouplösligt och fruktbarande äktenskap som en väg till ett fullständigt och personligt förverkligande? (jfr 21).

18. Vad kan göras för att visa att familjen är en unik gemenskap för att i flera aspekter uppleva livets glädje?

19. Det Andra Vatikankonciliet har uttryckt en positiv förståelse för det naturliga äktenskapet och därigenom återvänt till en äldre kyrklig tradition. I vilket mått kan en stiftspastoral utveckla denna folkliga vishet som sätter sin prägel på kultur och samhälle tillsammans? (jfr 22).

Familjens sanning och skönhet och barmhärtigheten i förhållande till sårade och sköra familjer (23-28)

Efter att ha beaktat skönheten i lyckliga äktenskap och starka familjer, och efter att ha visat uppskattning för dem som trots att de övergivits av sin partner förblivit bindningen trogna, har fäderna samlade i synod ställt sig frågan – i öppen och mogen anda men inte utan oro eller försiktighet – hur Kyrkan borde se på de katoliker som bara förenats genom en civil akt och på dem som fortsätter att leva i andra fria förhållanden och på dem som skilt sig och gift om sig civilt.

Medvetna om uppenbara begränsningar och det otillräckliga i dessa situationer har fäderna positivt anslutit sig till det perspektiv påve Franciskus intagit och ”utan att undanta något från det evangeliska idealet, skall vara dessa personers barmhärtiga och tålmodiga ledsagare under de stadier av personlig tillväxt som kommer att avlöpa progressivt” (jfr *Evangeliets glädje*, 44).

20. Hur skall förståelse skapas för att ingen är utesluten från Guds barmhärtighet och hur uttrycks denna sanning i Kyrkans pastorala arbete för familjerna, särskilt de som är sårade och bräckliga? (jfr 28).

21. Hur kan de trogna, med hänsyn till dem som ännu inte kommit till den fulla insikten om Kristi utgivande kärlek, visa en välkomnande attityd och ett förtroendefullt ledsagande utan att på något sätt ge avkall på evangeliets krav? (jfr 24).

22. Vad står till buds för att mannen och kvinnan i olika former av samlevnad – där mänskliga värden finns – kan känna respekt, förtroende och uppmuntran att växa i det goda från Kyrkans sida och att få stöd för att nå fram till fullheten i det kristna äktenskapet? (jfr 25).

Frågor i anslutning till del III

Att bemöta situationen: pastorala utblickar

För en fördjupning av den tredje delen av *Relatio Synodi* är det viktigt att låta sig ledas av den pastorala linje som den extraordinarie Synoden vidtagit, och som vilar på det andra Vatikanconciliet och påven Franciskus magisterium. Det ankommer på biskopskonferenserna att fortsätta att fördjupa den och på lämpligaste sätt involvera alla Kyrkans delar på ett konkret sätt i deras specifika sammanhang. Allt bör göras för att undvika att börja om från

början, utan man fortsätter på den väg den extraordinarie Synoden har valt som utgångspunkt.

Att förkunna familjens evangelium i dag i olika kontext (29-38)

På grund av familjens behov och samtidigt de många komplexa aktuella utmaningar som finns i världen av i dag har Synoden betonat vikten av att förnya förkunnelsen av familjens evangelium på ett djärvt och uppriktigt sätt.

- 23. Vilken särställning har familjen i prästutbildningen och i utbildningen av andra? Är familjer direkt involverade i dessa?*
- 24. Är man medveten om att den snabba utvecklingen i vårt samhälle kräver en varaktig uppmärksamhet på språket i pastoralala samtal? Hur vittnar vi effektivt om nådens primat så att familjelivet planeras och levs som ett mottagande av den Helige Ande?*
- 25. Hur kan i förkunnelsen av familjens evangelium sådana förutsättningar skapas för att varje familj skall vara på det sätt Gud vill och bli erkända av samhället i sin värdighet och mission? Vilken "pastoral omvändelse" och vilken ytterligare fördjupning bör sättas i verket i denna riktning?*
- 26. Tas samarbete med sociala och politiska institutionerna till gagn för familjerna i beaktande i hela sin betydelse? Hur konkretiseras den? Vilka kriterier blir vägledande? Vilken roll kan familjeorganisationer spela här? Hur kan detta samarbete kompletteras med öppenhjärtiga fördömanden av kulturelaterade, ekonomiska och politiska processer som underminerar den verklighet familjerna lever i?*
- 27. Hur kan ett levande samband mellan familj, samhälle och politik till gagn för familjer främjas? Hur kan man bidra till att familjer får stöd av den internationella gemenskapen och av staterna?*

Att ledsaga blivande makar på äktenskapsförberedelsens väg (39-40)

Synoden har kunnat observera att under de gångna åren har man arbetat för att ge de unga en lämplig äktenskapsförberedelse. Den har emellertid också betonat hur

nödvändigt det är att hela den kristna gemenskapen engagerar sig, inte bara i förberedelserna, utan också under familjelivets första år.

28. Hur planeras äktenskapsförberedelserna för att klargöra familjens kallelse och mission enligt tron på Kristus? Bedrivs de som inbjudan till en autentisk kyrklig erfarenhet? Hur kan de förnyas och förbättras?

29. På vilket sätt presenteras den kristna initiationskatekesen som en öppning för familjens kallelse och mission? Vilka steg i den riktningen anses mest påkallande? Hur vill man presentera sambandet mellan dop, eukaristi och äktenskap? Hur lyfter man fram den katekumenala och mystagogiska karaktären, som ofta åtföljer de olika förberedelserna inför äktenskapet? Hur inbjuds gemenskapen i denna förberedelse?

Att vara följeslagare under det äktenskapliga livets första år (40)

30. Värderas tillräckligt det vittnesbörd och stöd som familjer, organisationer och andliga rörelser för familjer kan bidra med under själva äktenskapsförberedelsen och under de första åren i det äktenskapliga livet? Vilka positiva erfarenheter kan nämnas på detta område?

31. Det pastorala ledsagandet av paren under äktenskapets första år behöver – som kunde observeras i synoddiskussionerna – behöver utvecklas. Vilka viktigare initiativ har redan förverkligats? Vilka aspekter måste stärkas på församlingsnivån, stiftsnivån eller inom ramen för organisationer och rörelser?

Pastoral omsorg om personer som lever i borgerliga äktenskap eller i samboförhållanden (41-43)

Debatten under Synoden har pekat på mångfalden av situationer som förklaras av kultureller aspekter, ekonomiska faktorer, djupt rotad traditionell praxis och till svårigheter bland de unga att binda sig för hela livet.

32. Vilka kriterier i ljuset av Kyrkans undervisning måste beaktas med tanke på en riktig och urskiljande pastoral för olika situationer? Grundläggande element är enheten, oupplösligheten och öppenheten för liv.

33. Är det möjligt för den kristna församlingsgemenskapen att bli involverad i dessa situationer? Hur kan den hjälpa till att urskilja positiva och negativa sidor i de fall då personerna är borgerligt gifta, i syfte att ge dem orientering och stödja dem på en väg av mognad och omvändelse mot äktenskapets sakrament? Hur kan de som lever i andra fria samlevnadsformer att välja äktenskapet få hjälp?
34. Vilka svar kan ges på de frågor som föranleds av problemen med sådana äktenskap som traditionellt sker i etapper eller arrangeras av familjerna?

Att visa omvårdnad om sårade familjer (separerade, skilda men inte omgifta, skilda omgifta och ensamstående föräldrars familjer) (44-54)

Synoden har med all önskvärd tydlighet pekat på behovet av en stödjande pastoral som en "ledsagandets konst", som "visar att vi står andra nära och ser på dem med en medkännande blick som också är helande, som befriar och uppmuntrar till ett växande i det kristna livet" (Evangeliets glädje, 169).

35. Är den kristna gemenskapen beredd att ta sig an sårade familjer så att de kan erfara Faderns barmhärtighet? Hur kan man engagera sig för att eliminera de socio-ekonomiska faktorer som påverkar familjerna negativt? Vad har gjorts och vad återstår att göra för att detta skall bli mer omfattande, med det medvetande om missionen som bär den?
36. Hur kan man ställa sig bakom de gemensamma pastorala handlingslinjerna på lokalkyrkans nivå? Hur kan man i detta avseende föra dialogen vidare mellan de olika lokalkyrkorna "cum Petro et sub Petro"?
37. Hur kan processerna för ogiltighetsförklaringar bli mer tillgängliga, smidigare och om möjligt kostnadsfria? (jfr 48).
38. Den sakramentala pastoralen med hänsyn till frånskilda omgifta behöver vidare fördjupas med särskild utvärdering av ortodoxa kyrkors praxis och genom att också överväga "distinktionen mellan objektiv synd och förmildrande omständigheter" (jfr 52). Vad kan man komma fram till? Vad är möjligt? Vilka förslag kan framföras för att avhjälpa icke giltiga hindersformer eller icke nödvändiga hinder?

39. *Kan nu gällande normer ge giltiga svar på de utmaningar som härstammar från blandäktenskap och interreligiösa äktenskap? Bör man ta hänsyn till andra faktorer?*

Pastoral uppmärksamhet i förhållande till personer med homosexuell läggning (55-56)

Den pastorala omtanken om personer med homosexuell läggning innebär i dag nya utmaningar mot bakgrund av de rättigheter som föreslås dem i samhället.

40. *Hur kan den kristna gemenskapen pastoralt uppmärksamma de familjer som har medlemmar med homosexuell läggning? Vilka svar kan mot bakgrund av social och kulturell känslighet vara lämpligast? Hur kan sådana personer utan att utsättas för orättvis diskriminering få del av pastoral omvårdnad i evangeliets ljus? Hur skall man för dem presentera de krav som Guds vilja ställer dem inför?*

Att föra livet vidare och de minskande födelsetalens utmaningar (57-59)

Att överföra liv är ett fundamentalt element i familjens kallelse och mission: "I den plikt som åligger dem att fortplanta livet och vara uppfostrare, vilket måste ses som deras särskilda uppgift, vet makarna att de är medarbetare med Skaparens kärlek och liksom dess uttolkare" (*Gaudium et Spes*, 50).

41. *Vilka är de viktigaste initiativen som tagits för att förkunna och effektivt främja öppenheten till livet, liksom skönheten och värdigheten i att bli moder eller fader i till exempel i ljuset av den Salige Paulus VI: s encyklika *Humanae Vitae*? Hur kan man föra dialogen mellan de biomedicinska teknologierna vidare på ett sätt som respekterar den mänskliga fortplantningens ekologi?*
42. *Ett generöst moderskap och faderskap behöver strukturer och verktyg. Utöver den kristna gemenskapen solidaritet och effektivt stöd? Hur sker det? Kan den modigt föreslå problemlösningar på den sociopolitiska nivån? Hur kan man uppmuntra till adoption och fosterföräldraskap som ett tecken på fruktbarande generositet? Hur kan vårdsnaden av barn och respekt för dem främjas?*
43. *Den kristne lever sitt moderskap eller faderskap som svar på en kallelse. Betonas denna kallelse tillräckligt i katekesundervisningen? Vilka utbildningsvägar tänker man sig för att effektivt upplysa makarnas samveten? Är man medveten om de demografiska förändringarnas allvarliga konsekvenser?*
44. *Hur bekämpar Kyrkan aborternas gissel och hur fostrar de en verklig livets kultur?*

Utmaningarna för fostran och familjernas roll i evangelisationen (60-61)

45. *Att fullgöra sin uppfostrande mission är inte alltid lätt för föräldrarna. Upplever de solidaritet och känner de stöd i den kristna gemenskapen? Vilken form av fortbildning kan föreslås? Vad kan göras för att föräldrarnas uppgift att fostra sina barn får större erkännande på den socio-politiska nivån?*
46. *Hur kan föräldrarna och den kristna familjen göras medveten så att skyldigheten att överföra tron blir en inneboende aspekt av att vara kristen?*
-

Copyright 2014: Generalsekretariatet för Biskopssynoden och *Libreria Editrice Vaticana*.

Denna text i sin engelska eller franska version kan kopieras av biskopskonferenserna, eller med deras medgivande, på villkor att innehållet inte modifieras och att två exemplar av publiceringen skickas till Generalsekretariatet för Biskopssynoden, 00120 Vatikanstaten.

(Översättning till svenska: diakon Göran Fäldt)